

ΕΚΠΟΜΠΗ= ΚΑΘΕ ΕΒΔΟΜΑΔΑ ΚΑΙ ΚΑΤΙ ΑΛΛΟ(ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΜΑΤΣΗΣ)

ΗΜΕΡΟΜ = ΤΕΤΑΡΤΗ 20/11/68

ΩΡΑ = 8.30 μ.μ

(10 αντίγραφα)

ΚΑΘΕ ΒΔΟΜΑΔΑ ΚΑΙ ΚΑΤΙ ΑΛΛΟ

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΜΑΤΣΗΣ

ΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ

(Κυριακού χαραλαμπίδη)

“Η ζωή μας κυλά κανονικά κάθε μέρα” χαιρόμαστε, αγωνιούμε, ελπίζουμε και πεθαίνουμε- ~~ή ζωή μας με όλες τις μικρογραφίες και τις λύπες της “είναι καλή, αξίζει πάνω από χίλια τελαχτα”.~~

Εμείς και οι άλλοι-θαυμασια δημιουργήματα βλοϊ-τσακωνόμαστε κάποτε, ζηλεύουμε ό ένας τόν άλλο, είμαστε κάρφος στους οφθαλμούς τών εχθρών μας, ή αποθέωση τών φίλων μας, οί τύραννοι τοῦ σπιτιοῦ μας. “Η ωραία ζωή μας συνοδεύεται από ψευδαισθήσεις και μάταιες επιδιώξεις.

“Όπου μιά μέρα συμβαίνει κάτι στόν κόσμο, πού άπειλει νά ταραξή τήν τάξη πού δώσαμε. Για λίγες στιγμές, για μέρες, για μήνες ή και για χρόνια πυργώνεται μέσα μας τό όραμα ενός άλλου, έξαίσιου κόσμου. ~~Χυμένο παντοῦ τό μεταφυσικό στοιχείο άπλώνεται στή ζωή μας.~~

“Η εποχή αυτή γίνεται τότε ή άγνότερη τής ιστορίας μας ~~δέ βλέπουμε θολά και παραγμένα τόν κόσμο, τό φῶς είναι άπλό και καθαρό.~~ “Ο τέντωμα τής ψυχής, ή έξαρση τής ζωής, τό μεθύσι τοῦ ήρωτομοῦ και ή αυταπάρνηση μάς άποκαλύπτουν τίς θαυμάσιες δυνατότητες μας: ~~ότι μπορούμε τόν κόσμο αυτό νά τόν ζήσουμε σωστά, σωστά και τιμια, μέ έξαρση και μέ πάθος μέ γαλήνη και ύπομονή.~~ |

Και βεβαια ό Κυριακος Μάτσης, πού ζεί και κινεΐται ανάμεσά μας, δέκα χρόνια τώρα ύστερα από τό θάνατό του, έρχεται μέ τό πνεῦμα του νά τό ύπογραμμίση.

11 "Αν στην πραγματικότητα υπάρχει θεός οάν ποίος τάχα ναίαι αυτός και οάν τί νά εκπροσωπεύ; Μή μου πήτε πώς μιλω μέ ασέβεια. Κάθε άλλο. Πνεύμα ό θεός. Κι' αυτό τό πνεύμα δέν μπορεί νά είναι τίποτ' άλλο από τό πνεύμα τού καλού, τό πνεύμα τού δικαίου, τού άληθινού που γεννά τά έργα τά μεγάλα, τούς στοχασμούς τούς ξεχωριστούς, τίς ουσίες για τό σύνολο 11

Σέ ένα άλλο γράμμα του ό Κυριάκος Μάτσης λέει: "Δέν ξέρω αν θα μέ χαρακτηρίσετε υπερβολικά ευαίσθητο... Όμως ν' αγωνιστή πρέπει ό καθένας. Να πλάση ό ίδιος κάτι καθ μέ τό κορμί, μέ τήν καρδιά, μέ τό πνεύμα, μέ τό γέλιο νά τό χαίρεται....."

Τά λόγια του, λόγια που γεννούν αισιοδοξία και χαμόγελο ομορφιάς και υγείας, δέν είναι λόγια· έγιναν έργα, έγιναν δέντρα που φύτεψε και πότισε μέ τό αίμα του αυτός ό γεωπόνος.

"Τίποτε δέν μ' έδωσε πιο πολύ από τ' ύτο τό δασμό. Κι' όταν λειτουργός σε κάποιο ^{Σέλιφο} δημιουργήμα ρίζωνα τά δέντρα πάνω σε μιá γή που ποτέ δέν τήν πίστεψα μέ κανένα τρόπο δική μου, πάντα ρίζωνε μέσα μου κι' ή πίστη πώς κλάτ στη δημιουργία έκφυα κι' ένα ανδσιούργημα, Έπαναστατημένο στεκόταν τό ^{πλάτς} πλάτ. Άνηθική μου φαινόταν δημιουργία. Βραχνάς μου στεκόταν τό φούντωμα τοφύπράσινου πάνω στην κατάξερη γή. Ναί, πάντα όνειρευόμολ ένα φούντωμα, μά όχι τέτοιο.....".

Τε φούντωμα ήταν αυτό που όνειρεύθηκε ό Κυριάκος Μάτσης; Και μέ ποιο τρόπο κατάφερε νά ταιριάση σφιχτά τ' όνειρο του μέ τή ζωή, τό παραμύθι μέ τήν πραγματικότητα; Και νά τό ζήση όλακερος μέ τό κορμί, μέ τήν καρδιά, μέ τό πνεύμα και μέ τό γέλιο" και νά τό χερή οάν αναπόσπαστο μόριο τής ύπαρξής του;

"Τάπαμε πολλές φορές αυτά. Δέν ξέρω όμως αν μέ ενοιώσατε. Θα συμπληρώσω τίς σχέσεις μου. Δέν μέ νοιάζει αν αυτός που θα χαρή τήν αγαλλίαση τού συνδέσμου τής ύλης Γης μέ τό πνεύμα ή τού σπαθι μόνο στα ώφέλη που ^{προστασία} ή ύλική πλευρά, ή έχει τήν δύναμη νά νοιώση πέρα για πέρα και τή χαρά της έξαρσης που χαρίζει ή πνευματική.

Ἀπλούστατα ὁ ἕνας ζῆ πῶ πλατειά, πῶ θεικά (ἂν τὸ δέχεσαι) μιά κατάσταση τῆς ὁποίας ὁ ἄλλος ἀδράχνει μόνο ἐλ'χιστες πτυχές. Ὅμως ζοῦν κι'οἱ δύο. Ζοῦν ἀληθινά, ζωντανά, σκληρά καί χαίρονται ὁ καθένας μέ τόν δικό του τρόπο. Νά γιατί δέν νοιάζομαι ἂν τήν γῆν αὐτή τήν ζοῦν Τοῦρκοι γιά Ἕλληνες, Ἑβραῖοι γιά ὅποιοι ἄλλοι.... Ἐκεῖνο πού ἔχει ἀξία εἶναι νά τή ζοῦν αὐτοί πού τήν ποτίζουν μέ τόν ἰδρώτα τους καί νά περπατοῦν ἐλεύθεροι πάνω της διαφεντευτές της κυρίαρχοί της. Νά ἀναπνεοῦν περήφανοι τόν ἀέρα της πού ναίαι ἀέρας ὁροσιᾶς, ὁμορφιάς, λεβεντοσύνης. "Ὅχι πνίχτης...."

Ἡ μικρόψυχη ζωὴ μας τινάζει ἀπό πάνω της τὸ βάρος τοῦ πεθαμοῦ. της ἀνασταίνεται ἡ σκέψη καί βαδίζει παράλληλα μέ τίς βαρεῖές δρασκελιές τοῦ μάτση, καθὼς ἀναπνέει "τόν ὁμορφον ἀέρα τῆς ἀντρείας" πού λέει ὁ Σολωμός. Δισθάνεσαι σάν κάτι στιβαρό νά σέ παίρνει στά γεν αἶα του χέρια καί νά σ'ανεβάξῃ Γυρνᾶς αἰφνίδια νά τόν κοιτάξῃς. Καί εἶσαι μόνος μέ τὰ γραφτά που μπροστά σου, εσύ, εσύ, κι'εσύ, ὅλος ὁ κόσμος, κι'αὐτός ἀντικρὺ νά μᾶς κοιτᾶ, ἀπό τήν ἄλλην ὄχθη τοῦ θανάτου.

Νά γιατί ἀξίζει ἡ ζωὴ μας αὐτὴ τῆ στιγμῆ. "Πρέπει νά ἀγωνιστῆ ὁ καθένας" νά φυτέψῃ ἕνα δέντρο πού θά φουντώσῃ μέσα του καθ' ὅθ' ὅν κἀνη νά χαρῆ καί νά χαμογελάσῃ. Νά κοιτάξῃ τῆ γῆ σάν κομμάτι ἀπ' τὸ σπλάχνο του. Νά δῆ τῆ ζωὴ πού κινεῖται τοὺς στροβιλιμοὺς τῶν ἀνέμων καί τὰ ξεκινήματα τῶν δραμάτων ὄχι πολὺ μακρῶ ἀπὸ τὸ χέρι του, ἢ πῶ ψηλά ἀπὸ τὸ κεφάλι του. Ἄρκει νά προχωρῆ στητός καί περήφανος ἄρκει νά λῆη καθὼς ὁ μάτσης:

"Τὸ μεγάλο τιμόνι, τὸ κρατάει ἡ ἀλύγιστη μᾶζα τὸ σύνολο ὁ κόσμος. Εἶναι γι'αὐτὸ πού εἶμαι αἰσιόδοξος. Αὐτός ὁ μέγας ἀγνωστος, αὐτός ὁ ταπεινός πού δέν ὑπολογίζεται, αὐτός στ'ἀλήθεια εἶναι ἐκεῖνος πού δέν συνθηκολογεῖ, πού δέν δεσμεύεται πού δέ λυγίζει. Πίσω του πανίσχυρος σύμμαχος στέκεται τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ... Κι'ἂν προχωρήσουμε πῶ θαρρετά θά πρέπη νά μὴ διαμφισβητήσουμε κῶς κἀθε ἄνθρωπος πού ἔχει μέσα του τίς ἀρχές αὐτοῦ τοῦ πνεύματος καί δίνεται γι'αυτές, ἔχει μέσα του καί κάτι θεικό, εἶναι ἕνας ἀπόστολος αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, εἶμαι ἕνας μικρός θεός.

Ἡ διαύγεια τῆς σκέψης φωτίζει τὸ δρόμο του πρὸς τὴν ἀλήθεια. Αὐτὴ γιὰ τὴν ὁποία γεννήθηκε, αὐτὴ γιὰ τὴν ὁποία ὁ Μάτσης ἀνήκει σὲ μᾶς καὶ σὲ ὅλο τὸν κόσμο.

"Ρίζωνα τὰ δέντρα πάνω σὲ μιά γῆ ποῦ ποτέ δέν τὴν πίστεψα μὲ κανένα τροπο δική μου".

Σημάδι τῆς οἰκουμενικότητας του ἡ γῆ ποῦ δέν εἶναι δική του, τὸ φούντωμα τοῦ δέντρου ποῦ ἐνῶ ριζώνει σ' ἕνα τόπο ἀπλώνει τὰ παραρτήματα του στὰ πέρατα τοῦ κόσμου. Τὰ λόγια του μᾶς θυμίζουν τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ: "οὐκ ἔνι Ἑλλήν, οὐδέ Ἰουδαῖος....". Καμμιά διαφορὰ μεταξύ τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἀγάπη ἔλα τὰ διαλαμβάνει, ἡ πραγματικὴ αγιότητα "ἐνώνει τὰ διεστῶτα". Ἐνας Ἰνδὸς ποιητὴς μάλιστα ἔγραψε: "Θά κάνω κακό στὴ χώρα μου ἂν θελήσω νὰ τὴ λατρέψω σὰ θεό". Ὁ ἀνθρώπος εἶναι ὁ θεός. Σ' αὐτοῦ τὸ πρόσωπο λάμπει ἡ εἰκόνα τοῦ θεοῦ. Αὐτὸς κυριεύει τὴ γῆ καὶ τὸν οὐρανὸ καὶ ζῆ "πιο πλατειά, πιο θεϊκὰ τὴ χαρὰ τῆς ἐξαρσης" ποῦ χαρίζει τὸ πνεῦμα.

Ἡ κληρονομιά τοῦ κυριακοῦ Μάτση εἶναι αὐτὴ. Αποθέωση τοῦ πνεύματος κι' ἀποκάλυψη τῆς ἀλήθειας μέσα ἀπὸ τὸ κανάλι τῆς χεροδύναμης πράξης. Ἄλλοι καταφεύγουν στὸν ἀποκρυφισμὸ καὶ σὲ περίπλοκους φιλοσοφικοὺς συλλογισμοὺς γιὰ νὰ πετύχουν αὐτὸ τὸ ἀποτέλεσμα. Ὁ Μάτσης ὅμως τετραγώνισε τὸν κύκλο κι' ἔκανε σάρκα τὸ λεγο γιὰ νὰ τὸν στείλῃ πάλι πίσω στὴν πηγὴ του μὲ τὴ θουσία του. Ἐπῆρξε φυσικὸς μὲ τὸν ἑαυτό του. Δέν πρόδωσε τὴ θεϊκὴ καταγωγὴ του, ἄγλαπη πρὸς τὴ φύση καὶ πίστῃ στὸν ἑαυτό του εἶναι δυὸ ἀπὸ τὰ στοιχεῖα του.

Στὸ ἐφηβικὸ του ἡμερολόγιο συναντοῦμε:

"Ἄν ἄνθρωπε ἐνοιωθες πράγματι τὴ φύση θά βασιλεύες σὲ ὑψηλότερα ἐπέπεδα ἠθικῆς καὶ ἀνωτερότητος".

Στὸ ^{ἕως} ἴδιο ἡμερολόγιο πάλι, βρίσκουμε μὲ πολλές παραλλαγές τὸ ἴδιο μοτίβο, γραμμένο μάλιστα μὲ κεφαλαῖα.

"ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΣ ΛΣ ΕΙΝΑΙ Η ΔΙΑΡΚΗΣ ΤΕΛΕΙΟΠΟΙΗΣΙΣ"

"Ερωτώ τόν έαυτό μου: Στάθηκα στό ύψος μου";

"Λε κρίνομε μονοι μας τούς έαυτούς μας

"Λε τούς κρίνομε αυστηρά.

Στήν αντιφώνηση πού έκανε σάν τελειόφοιτος εΐπε:

"Λε σταθοϋμε στό ύψος τής ίστορίας μας: περήφανοι και
άξιοπρεπεΐς.

.....

./.

H.X

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ - ΑΡΧΕΙΟ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΜΙΤΣΗΣ

Στά 1946 πήρε μια υποτροφία τής Κυπριακῆς Ἀγροτικῆς Ἑταιρείας γιά νά σπουδάση Γεωπόνος. Τότε σημείωσε στό ἡμερολό- γιό του :

"Τά ἐμπόδια δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά στάδια τελειοποίησης γιά κείνους πού γνωρίζουν τούς νόμους τῆς ζωῆς".

Καί κατάληξε στό συμπέρασμα πού κυριολεκτικά τόν δονοῦσε :

"Πιστεύω στόν ἑαυτό μου κι ἐλπίζω νά νικήσω στή ζωή".

Αὐτό τό "ἐλπίζω" ἦταν ἴσης πυκνότητας μέ τό "εἶμαι βέβαιος". Θέλω καί εἶμαι βέβαιος, θ' ἀδράξω τίς στιγμές πού μοῦ προσφέρον- ται, κι ἂν δέν ὑπάρχουν θά τίς δημιουργήσω.

Ἀκολουθώντας τό δρόμο τῆς φύσης, ὁ Μάτσης Κυριάκος ἀνά- τελλε. Θ' ἀκολουθοῦσε τή φυσική του κλίση, τή διορισμένη τροχιά του γιά νά ἀνταμῶση τόν ἑαυτό του ἐκεῖ πού βασιλεύει ὁ ἥλιος. Προχωροῦσε πέρα μέ τό θάνατο, ~~ὁ θάνατος ἦταν ἡ ἐκλογή του.~~

Πρωτοετής φοιτητής στή Θεσσαλονίκη ἔγραφε :

"Στάθου κατάντικρυ στίς φουρτοῦνες ἀπτόητος (...)χωρίς νά νοιάζεσαι γιά τ' ἀποτελέσματα. Ἀργά ἢ γρήγορα θά πεθάνης...".

Καί ἀργότερα πάλι :

"Πιστεύω στήν ἀνθρώπινη δύναμη, πού μοῦ δίδει θάρρος κι ἐλπίδα καί πεποίθηση. Πιστεύω στόν ἑαυτό μου, πού σάν νικά τά δικά του ἐνστικτα ὀπλίζεται μέ αὐτοπεποίθηση στόν ἀγῶνα γιά τούς ἄλλους καί τόν ἑαυτό του. Πιστεύω στήν πίστη μου γιά τήν ἐπι- τυχία".

Ἦσαι ἔχουνε δῆ τόν οὐρανό τ' ἀπογεύματα μέ τίς φλέβες τοῦ ἡλίου ἀνοιγμένες κι ὄλα νά εἶναι στιγμή κι αἰωνιότητα, θά καταλάβουνε κάτι ἀπό τήν πίστη τοῦ Μάτση. Κι' ἀμέσως ὕστερα θά πυκνωθοῦν ἀπό τό ρέγος ἐκείνου τοῦ ἀντρα, πού ἐπειδή πίστευε τόσο πολύ στόν ἑαυτό του ὀπλίστηκε μέ αὐτοπεποίθηση στόν ἀγῶνα του γιά τούς ἄλλους.

"Θά ριχτῶ στόν ἀγῶνα. Θά πολεμήσω τίμια καί παλληκαρῖσια. Θ' ἀγωνιστῶ γιά τό λαό. Τόν βλέπω ἀμόρφωτο καί θέλω νά τόν μορφώ- σω, τόν βλέπω ἀδικημένο καί θέλω νά τόν δικαιώσω."

Τί λόγια ὠραῖα, τί τόλμη, νά προκαλῆς ἔτσι τή μοίρα σου, νά ἐπικαλεῖσαι τό θάνατο, ^νδραματίζεσαι τή θυσία σου, νά προετοιμάζης τόν ἑαυτό σου. Καί τί σεβασμός πρὸς τόν ἄνθρωπο, πρὸς τή μεγάλη μάζα τῶν ἀνθρώπων πού ὁ Κυριάκος Μάτσης ἀγάπησε καί μέ λόγια καί μέ πράξεις ἀληθινοῦ ἡγέτη θέλησε νά φωτίση καί νά τόν σώση ἀπό τήν ἀδικία.

² Η λευτεριά ήταν ή λαχτάρα του. Κι αγωνιζότανε νά σώση τόν έαυτό του γιά νά σώση μαζί του καί τούς άλλους. Νά καταχτήση μέσα του τήν λευτεριά, γιά νά τήν προσφέρη στους άλλους καρδισμένη "Οπλίζεται - λείπει - μ'αύτοπεποίτηση στόν άγώνα γιά τούς άλλους καί τόν έαυτό του". Προτάσσει "τούς άλλους" καί βάζει δεύτερο τόν έαυτό του. Άλλά εΐναι νόμος τής φύσης νά γνωρίσης πρώτα έσύ τήν άλήθεια, γιά νά μπορέσης σάν έλευθερος άνθρωπος νά έλευθερώσης τούς άλλους.

Καταλαβαίνετε ποιό εΐναι τό είδος τής λευτεριάς αύτής : 'Η ύλη Γή μετατρέπεται τώρα σέ πνεύμα Γή, πατάς αύτό τό χῶμα, καί τό χῶμα εΐναι ή φλόγα τής καρδιάς σου, εΐναι ή άνταύγεια τοῦ φωτός που άναδίνεις. [Άπό τήν έλευθερία τής ύλης καί τοῦ σώματος φτάνουμε σέ έπιπεδα άνώτερα, στήν έλευθερία τοῦ πνεύματος, στήν έποδέσμευση τοῦ πνεύματος από τίς στενές προλήψεις, τά μίση τά κατώτερα ένοστιχτα γιά ν'άναπνή τόν άέρα τής όμορφιάς καί τής λεβεντοσύνης.]

"Δέν ξέρω άν μέ ένοιώσατε", θάλεγε ό Μάτσης. "Θά συναντήσω τίς σκέψεις μου Κυριάκο. Εΐναι βράδυ καί βρισκομαι μόνος μπροστά στα τέμια γραφτά σου. 'Επειδή εΐσαι αύτός που εΐσα, τά λόγια μου μετατρέπονται σ'αυτό που εΐναι. 'Εχουν περάσει κιόλας δέκα όλόχρονοι θάνατοι σου, "ένι αυτώ δεκάτω" θά έλεγαν οι άρχαίοι, κάθομαι καί σου γράφω :

Οί ήλιοι που ξέρω μετριοῦνται
στά δέκα σου δάχτυλα.
Κόβτα ένα γύρω καί γράψε μου.
Σκέψου ποιός εΐσαι καί άπάντησε.
Θά πεθάνης άν ζήσουμε λίγο ακόμα
στή φθορά καί τό έχει μας τό άπεριποίητο;
"Ακου λοιπόν, μιά καί πέρασε από δῶ.
Εύχομαι ή τέμια λεπίδα τοῦ καιροῦ
ν'άφανιση τούς έννιά σου μόνο ήλιους,
μήτε δε νά πλεχτή αύτό τό φῶς
στά χέρια άνόμων καί δούλων.
Εύχομαι νά τ'ακούσης, όπως άξιζει,
πρίν ό άνεμος αλλοιώση τό κήρυγμα
καί τήν εύχή παρασύρη ὡς τό ποτάμι.

Θά σταθοῦμε ἀκόμα λίγο ἀπάνω στή σύνδεση ὕλης καί πνεύ-
ματος ὅπως τό αἰσθάνθηκε ὁ Μάτσης :

"Δέν εἶναι ἀντίπαλοι τό κορμί καί τό πνεῦμα, κι ἂν τό
ὄνειρο μιᾶς ἡσυχῆς ζωῆς μπορεῖ νά μᾶς κάμη νά πιστέψουμε. Τό
πνεῦμα στέκει παντοῦ καί πάντοτε κυρίαρχο, καί γιά τοὺς ἄσημους
τῆς ζωῆς καί γιά τοὺς ἐσχωρούς.

Ὅσο κι ἂν οἱ πρῶτοι λίγο νοιώθουν τοὺς δευτέρους, αὐτοὺς
πού κεντρισμένοι ἀπὸ τὴν ΙΔΕΑ τραβοῦν μπροστά, ὅμως κάποτε ἀχτί-
να περνᾷ τὰ σκοτάδια τῆς ψυχῆς τους καί τὴ σαπίλα. Κάποια ἀνα-
λαμπή θά φωτίσει κι αὐτονῶν τό μυαλό, κάποιοι στεναγμοί θά κρυ-
φανθίσουν στὰ στήθη τους, κάποια φουρτούνα θά τοὺς ταραδέξῃ. Ἴσως
νά μὴν ἔχη τὴ δύναμη νά τοὺς συνεπάρῃ πέρα γιά πέρα, ὅμως ἀναμφ'
σβήτητα θά τοὺς σπρώξῃ σὲ μιὰ παρόμοια.

Μακαρ' σμένοι αὐτοί πού δρόμους πρωτανοίγουν. Εὐλογημένοι
αὐτοί πού τοὺς ἀκολουθοῦν. ^{ἔτσι} Θά μπορούσαμε νά ὀρῶσουμε τὸν Μάτση
σάν ρομαντικό καί σάν πολὺ ἰδεολόγο. Φοβᾶμαι ^{ὅτι} πῶς θά τὸν εἶχαμε
παρεξηγήσει. Ἐγγραφε βέβαια ποιήματα, ὅμως αὐτό δέν εἶναι πρὸς
θάνατον. Πίστευε μὲ θερμῆ στὸν ἄνθρωπο, ὅμως αὐτό δέν εἶναι
ἀνήθικο. Ἀγαποῦσε μὲ πάθος τὴ λευτεριά, ἀλλὰ αὐτό δέν εἶναι
ἀνεπίκαιρο. Πῆγε καί τὸν βρῆκε ὁ θάνατος μὲ δυὸ χειροβομβίδες
στὶς τσέπες του, μιὰ μέρα τοῦ Νιόβρη στὸ Δίκωμο : αὐτό μάλιστα,
εἶναι πρωτότυπο.

"Ὁχι, πάντα χρειάζεται τό σώριασμα στή χιονισμένη
στράτα. Χωρὶς αὐτό δέν θά μπορέσῃ ν' ἀνθίσῃ τό φεγγαβοδῆμα τοῦ
ρόδου. Ἄν δέν κυλιστῆς στὸ βοῦρκο μιᾶς λάσπης πῶς θά χρειαστῆ
νά λουστῆς στὰ καθάρια νερά τοῦ ρυακιοῦ; Χωρὶς τό χειμῶνα τῆς
ζωῆς δέ θάχε καμιὰ ἀξία ἡ ἀνοιξιή της.

Χρειάζεται πάντα τό κατέβασμα γιά τ' ἀνέβασμα ἀφοῦ γιά τὴν
πραγματοποίησή του κι αὐτὸν ἀκόμη τό θάνατο τό φαντάστηκε ἡ
ἀνθρώπινη ἀδυναμία σάν κάτι τό βασικά ἔπαραιτητο γιά τὴ λύτρω-
ση, γιά τ' ἀνέβασμα τῆς ψυχῆς.

"Ἐπρεπε νά πεθάνῃ ὁ Λυτρωτής γιά ν' ἀνέβῃ ὄχι μονάχα σάν
ψυχὴ μὰ καί σάν σάρκα στὰ ψηλά. Δέν ξέρω ποιά ἀνάγκη μᾶς ὑπο-
χρεώνει νά σκεφτόμαστε ἔτσι. Ξέρω ὅμως πῶς πάντα ἡ ἀνθρώπινη
συνείδηση ζητᾷ μιὰ δικαιολογία γιά νά τὴν ἐναρμονίσει μαζί καί
γιά νά στηρίξῃ ἡΘΙΚΑ κάθε τῆς πράξη ἢ κατάσταση. Καί δέν ἡσυχά-
ζει ἂν δέν τὴ βρῆ. Ἔστω καί στή συμβατικότητα, ἔστω καί στήν
ἀδυναμία.

"Αρα λοιπόν εκείνο που υπερτερεί είναι η δύναμη του ΗΘΙΚΟΥ
'Εκεί νάσαι τ' ανέβασμα ὡ ψυχῆ παραδαρμένη, ἐκεῖ ἡ λύτρωση."

.....

Ὅμοια ναί πάντα καί γιά πάντα ὅμοια θάσαι ἡ ἀνθρώπινη φύση. Ὅπου ἕνα χαμηλῶμα θά πλανιέται ὡς μιάν κορφή. [Απαράλλαχτα ὅπως ἡ στάθμη τοῦ Ὑδράργυρου σ' ἕνα θερμόμετρο, μέρα καί νύχτα, χειμῶνες καί καλοκαίρια, χρόνια καί αἰῶνες. Γιά νά μετῶ τήν ἀνθρώπινη προσήλωση σέ κάποια εἶδωλα που γκρεμίστηκαν στόν πυρετό μιᾶς νέας ἀρρώστειας ἡ νά προσδιορίζη τή μανία τῆς ἐμμονῆς που ἔφερε ἡ ὑποθερμία μιᾶς ὑπνωτικῆς ἀποχαύνωσης στή θρησκεία αὐτῶν που πίστεψαν ὅτι ταιριαστήσαν μέ τά ἰδανικά της.

Δέν θά ἀπέδιδε τό θυμῶμα τῶν ὕμνων ἡ γλῶσσα τοῦ ψαλμωδοῦ ἄν δέν κολλοῦσε ἡ ψυχῆ του στήν ἀμαρτία. Εἶναι γι' αὐτό που ἀδικα ἐλεεινολογεῖ τόν ἑαυτό του καί μακαρίζει τόν ἄνδρα "ὅς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλή ἁσεβῶν καί ἐν ὁδῶ ἀμαρτωλῶν οὐκ ἔστη καί ἐν ὁδῶ ἀνόμων οὐκ ἐκάθισε".

Τά λόγια τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι ἡ φυσική κατάληξη τῶν δικῶν του σκέψεων, γιατί τά γραφτά του εἶναι πλέον μιᾶ καινούργια Διαθήκη, ἕνα ἀληθινό Εὐαγγέλιο.]

Αὐτός που "κεντρισμένος ἀπό τήν ΙΔΕΑ ὁδούς πρωτανοίγει" ἀκολουθεῖ τή μοίρα που ἔχει διαλέξει καί μέ τή ζωή του ὁρίζει τή λευτεριά. Τίς σκέψεις του σκόρπισε γενναιοδῶρα πίσω ἀπό τά φυλλάδια που μουτζούρωνε κι ἀχρήστευε ὁ πολυγράφος. Τά πιά πολλά βρεθήκανε τυχαῖα στή γωνιά ἑνός σπιτιοῦ που τό ἐγκατέλειψε γιά νά μήν τόν συλλάβουν οἱ "Ἀγγλοι στρατιῶτες.

'Αλλά καί γράμματα ἄφθονα ἔστειλε ὁ Μάτσης παντοῦ. 'Αλληλογραφοῦσε μέ τοῦς συγγενεῖς του, μέ τοῦς φίλους, μέ τοῦς συντρόφους, μέ τοῦς παλιούς του δασκάλους - ~~πίστευε πολύ στόν μεγάλο προορισμό τοῦ δασκάλου~~ - ^{ὡς} "ἴσως ἄλλα ἔγραψε γράμματα που δέν ἔστειλε ποτέ σέ κανέναν, ἴσως γιατί καταλάβαινε πῶς δέν ἔφτασε ἀκόμα ἡ ὥρα τῆς παραλαβῆς.

[~~Σάν γεντικός σύνδεσμος τῆς ὀργανώσεως κι ἀργότερα σάν τομεάρχης στά χωριά τοῦ Πενταδαχτύλου κυνηγοῦσε τή λευτεριά,~~
ἔσκυβε στά μεγάλα προβλήματα τῆς ἀνθρώπινης φύσης, συζητοῦσε μέ τόν ἑαυτό του κι ἄκλωνε τίς βαθύτερες σκέψεις του στό χαρτί που ὕστερα τό ἔριχνε στή φωτιά γιά νά μή τό συλλάβουν ἀπάνω του
Σ' ἕνα τέτοιο ἀπομεινάρει που ἔστειλε σ' ἕνα σύντροφό του,
διαβάζουμε :

"Πολύ θάθελα ν'άγραφα τόσες καί τόσες απόψεις καί σκέψεις καί ιδέες καί απορίες σ'ένα ημερολόγιο. Δέν ξέρω όμως τί νά τό κάνω, ποῦ νά τό κρύβω, ποῦ νά τό ἀφίνω.

Κι'έτσι τίς ἀφίνω ἀνάκατες στό μυαλό.

"Αν τ'ἄρχιζα σήμερα θά μπορούσα νά ζητήσω τήν ἀπάντηση σ'ένα σωρό "ΓΙΑΤΙ;"

Τό "ΓΙΑΤΙ" ἑλληνικό, τόν συνόδευε στίς "περιπετειώδεις ἀποδράσεις του μέσα ἀπό θανάσιμα ἐρείπια", γύρευε τήν ἀπάντηση σ'ένα σωρό ἀπορίες πού θόλωναν τόν οὐρανό καί στενεύανε τόν ὀρίζοντα. Αὐτός λοιπόν ὁ "κεντρισμένος ἀπό τήν ΙΔΕΑ" κυνηγοῦσε τό ὄραμα μιᾶς πλατύτερης ἐλευθερίας, [τό κορμί του ἦταν ἐδῶ καί πατοῦσε τά χῶματά μας, ἀγωνιζότανε στό συγκεκριμένο τόπο καί στή συγκεκριμένη ἱστορία νά γνωρίση τόν ἄνθρωπο, νά ἐντάξη τό γεγονός στή γενική προοπτική τοῦ κόσμου.]

Συμβαίνει στήν ἱστορία τῶν λαῶν νά γεννηθῆ κάποιος ἄχρονος. Σκίζει τόν οὐρανό σά μετέωρο, κατεβαίνει στή γῆ, ἀναλαμβάνει τήν ἀποστολή του πού ἐκδηλώνεται σέ ὀρισμένο τόπο καί χρόνο. Αὐτός εἶναι τό πολύτιμο μύρο πού κάνει τήν ἱστορία νά εὐωδιάζη.

Κοντά του αἰσθάνεσαι τήν ὑπαρξή σου νά γίνεται καλύτερη. Εσκίνησες γιά μιᾶ ἐκπομπή καί συνάντησες ἕνα ἄνθρωπο. Συλλογιέσαι τή διάρκεια καί τόν τύπο τῆς ἐκπομπῆς καί ξαφνικά ἔχεις μπροστά σου αὐτόν πού νίκησε τό χρόνο καί γι'αὐτό δέ φοβήθηκε τό θάνατο. Τί εἶναι λοιπόν ἕνας θάνατος, τί εἶναι μιᾶ ἱστορία;

Περπατοῦμε σ'αὐτή τή γῆ, τή διαφεντεύουμε, κοιτάζουμε τ'ἀστέρια, τόν ἥλιο, τά δέντρα, τίς ράχες τῶν βουνῶν μας, τίς πολιτείες - ἡ θάλασσα σφηνώνεται στά πλευρά μας.

Ἵδρες ὀλάκερες στεκόταν ὁ Μάτσης στό Κάρμι, καταζητούμενος τότε, καί κοιτοῦσε στό βάθος τοῦ ὀρίζοντα. Μιᾶ γυναίκα λέει πῶς τόν εἶδε νά στέκεται ἀγῆ πλάϊ σέ τρία κυπαρίσσια καί δέ σάλεψε ἀπ'ἐκεῖ ἴσαμε πού τόν βρῆκε τό βράδυ.

Ἴ Εἶναι φορές πού ἡ σκέψη μου
γοργές φτεροῦγες παίρνει
καί ξεπερνᾷ τά διάσελα
καί πιό κοντά μέ φέρνει
στ'ὄμορφα καί τ'ἀγγελικά...!!

Οἱ στίχοι του μᾶς θυμίζουν τά δημοτικά μας τραγούδια. Μέ τό στόμα τοῦ Μάτση μιλά ἡ ψυχῆ τοῦ λαοῦ μας. Πού πλάθει τά τραγούδια του μέ τόν ἴδιο τρόπο πού ὁ Θεός δημιουργεῖ τά λουλούδια.

"Έξω στη φύση, στον ήλιο, στα βουνά, εκεί που τα πουλιά κουβεντιάζουνε με τους ανθρώπους και που ο άνθρωπος νοιάθει το θαύμα της ζωής και δε φοβάται πια το θάνατο, εκεί ζυμώθηκε ο Μάτσης, αυτός που τραγουδάμε σήμερα."

Τώρα που ο δείχτης του χρόνου περνά από το σημείο του θανάτου, αφήνουμε το νοῦ μας ν'αγκαλιάσει το πρόσωπό του Μάτση που έφυγε γιατί μια μοίρα καλή του έταξε να γίνει ο "έλευσόμενος" αυτός που συνεχώς θά επανέρχεται. Όπως ο ήλιος, που ο Κυριάκος Μάτσης έβγαινε στο βουνό τ'απόγεύματα, με κίνδυνο της ζωής του, για να τον αγναντεύη διακρύζοντας.

"Ένας ώραϊος θάνατος είναι ή καλύτερη πράξη της ζωής σου".

Και τοῦτο είναι το ὑπέροχο. Νά κρατᾶς τό ὄπλο και νά τοῦ μεταδίνης τόν έξαγνισμό τοῦ σκοποῦ σου. Για τόν Μάτση ή ζωή δέν ὑπῆρξε περίπλοκη ἦταν ἀπλός, μέ ἀρετήν και μέ τόλμην, κάτοχος δηλαδή τῶν συστατικῶν τῆς ἐλευθερίας.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, χαραγμένη στον τοῖχο τοῦ κελλιού του στην Ὀμορφίτα. Καλεῖ τόν ἀνακριτή, έξαντλημένος ἀπ'τήν πολύωρη ἀνάκριση και τοῦ λέει :

"Μέ ρωτᾶς συνεχῶς γιατί δέν προβαίνω σέ ἀποκαλύψεις, γιατί δέ δέχομαι τίς ἀμοιβές που μοῦ προτείνετε. Νά ή ἀπάντηση, γραμμένη στον τοῖχο. Δέν είναι ὑπέροχο;"

Τήν ὥρα εκείνη, ἀναφέρουν οἱ χρονικογράφοι του, ἔμπαινε ο ήλιος και φώτιζε τή λέξη ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ. "Μιά δέσμη ἀχτίδες", κι' αὐτή ἕνα λουλούδι.

Τήν ὄνειρεύτηκε τέλεια, τήν ἀντίκρυσσε πέρα ἀπό τή γήϊνη ὄψη της, εἶδε τή σάρκα και τό πνεῦμα ἐνημένα σέ μιάν ἄλλη ἀνώτερη κατάσταση.

"Ο ἄνθρωπος δέν είναι ἐλεύθερος. Ἡ λέξη ἐλευθερία είναι ~~μιά λέξη που σήμερα δέν πρέπει νά χρησιμοποιηται.~~ Κάθε ἄνθρωπος είναι δοῦλος τῶν παθῶν του και τῶν περιστάσεων. Κι' ὅταν ἀκόμη ἐπικρατήση τῶν παθῶν του και πάλιν εἶναι δοῦλος τῶν καλῶν του ἐπιθυμιῶν. Ἐλευθερία δέν ὑπάρχει. Ἰδανικά ἄραγε ὑπάρχουν;" Θαυμάζω τήν τόλμη σου Κυριάκο, τό δυσανάβατο ὕψος μιᾶς πορείας που ξεκινᾶ χωρίς ἀποσκευές, "ὅπου ἀπό ἕνα χαμηλῶμα πλανιέται ὡς μιάν κορφή", ἔτοιμη πάντοτε νά τινάξη τό βάρος τῆς γνώσεως και τῆς κερδισμένης ἀρετῆς. Τό βάρος τῶν ἰδεῶν που φοβήθηκες μὴν ἦταν πλάνη. Τῶν ἰδανικῶν που σκλαβῶνουν τό πνεῦμα, που εἶναι ἀπό φυσικοῦ του ἐλεύθερο και πέρα ἀπό ὅλα αὐτά, πέρα ἀπό τοῦ κόσμου τίς ἀντιθέσεις.

Τι δύναμη, Κυριάκο, χρειάζεται :

"Όλοι πιστεύουμε πώς έχουμε δίκαιο. Είτε γιατί βλέπουμε πολύ κοντά σάν άτομα και όλοι μαζί σάν οίκογένεια, σάν ομάδα, σάν λαός, συνειδητά ή ασυνειδητά. Κι'άν δέν έχουμε θά προσπαθήσουμε νά βρούμε γιά νά τό ταιριάξουμε ύστερα μέ μιά φωνή πού πλανιέται μέσα μας και πού τό λέγουμε συνείδηση, και νά δώσουμε στήν τελευταία μιά Νιρβάνα μακαριότητας.

"Αν είναι άληθινή γιά ψεύτικη δέν νοιαζόμαστε. Φτάνει πού πιστέψαμε... πώς έχουμε δίκαιο.

Πιο πέρα όμως άπ'αυτό μιά άμφιβολία ταραζει τό ανθρώπινο μυαλό. Τι είναι αυτό πού μάς κάνει νά πιστεύουμε πώς έχουμε δίκαιο; "Αραγε ή πίστις σέ μιάν ήθική τελειότητα; Κι'άραγε έκει όδηγούμαστε σιγά μά σταθερά;"

(Φθινόπωρο, 1958)

' Η συνέπεια τόν άκολουθεϊ σταθερά. "Ας ξαναθυμηθούμε :

"'Εκεϊνο πού ύπερτερει είναι ή δύναμη του ήθικοϋ" έκει νά ναι τ'άνέβασμα".

'Αθάνατος και χειροπιαστός. Τόν παρακολουθούμε ν'άνεβαίνη:

"'Επρεπε νά πεθάνη ό Δυτρωτής γιά ν'άνέβη όχι μονάχα σάν ψυχή μά και σάν σάρκα ψηλά....."

Είχε φτάσει σ'ένα σημείο πού ό θάνατος ήταν ή πιο φυσιολογική του εξέλιξη. 'Η θυσία θά έφτανε σάν ένα συμπλήρωμα, ένα επιστέγασμα. 'Η φωτιά πού του έκαιε τά σπλάχνα άπό τά μαθητικά του κιόλας χρόνια, έπαιρνε σάρκα και όστά μέ τόν άγώνα, έβρισκε τήν κατάλληλη άτμόσφαιρα γιά νά τόν όδηγήση 'Εκει : Στή θυσία.

"'Επρεπε νά πεθάνη ό Δυτρωτής....."

Τά παλληκάρια μου νά μήν τά βασανίσετε. Τώρα είμαι μόνος, έλάτε, Καλυφθήτε, θά βγώ πυροβολώντας. "Εφτασε και μένα ό καιρός. 'Ονομάζομαι Κυριάκος Μάτσης. Είμαι 33 χρονών.

(ΗΧΟΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ)

Στή γλώσσα τήν έλληνική είναι μιά λέξη πού σέ κανένα ξένο λεξικό δέν τή βρίσκομε. 'Η λέξη "λεβέντης".

Κατέβηκε ό λεβέντης σ'ένα λάκο, τό κρησφύγετο βάραινε άπάνω του, κι'αυτός άπό τήν τρύπα εκείνη έαροϋσε τό φως τής 'Ανάστασης, έβλεπε τόν έαυτό του νά σηκώνεται ψηλά στον ούρανό καταπατούσε τό θάνατο.

Είναι γι' αυτό που μάς παίρνει τώρα δά τό παράπονο. Γιατί δεχτήκαμε τήν εύλογία τοῦ θαύματος, καί καθίσαμε ὕστερα ^{ἡ δὲ κόρη} καί εἶπαμε. "Αὐτό μὲ κάνει ^{ἀνοήτῃ} κατὰ φρά νά συλλογίσμαι ^{τίς} ὅτι τὰ μεγαλύ-
τερα θαύματα δέν μποροῦνε ν' ἀλλάξουν τήν ἀνθρώπινη μικρότητα".

Ἄλλομο νο Μάτση, ἀλλομο νο, ἀλλομο νο.